

Agnieszka Cenkier, dr hab., prof. SGH
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

<https://doi.org/10.26366/PTE.ZG.2017.100>

Ocena aktywności gospodarczej państwa - wybrane problemy

Abstrakt

Pewne formy aktywności państwa są nieodzowne dla jego sprawnego funkcjonowania. Zakres zadań, które państwo powinno wykonywać pozostaje jednak przedmiotem kontrowersji. Z tego względu nie jest łatwo rozstrzygnąć jednoznacznie, czy działania prowadzone w danym okresie były potrzebne oraz adekwatne do potrzeb i oczekiwań społecznych. Ponieważ aktywność państwa z jednej strony pochłania określone środki finansowe, z drugiej – wywołuje określone skutki, konieczna jest ocena nie tylko skali zaangażowania państwa, ale również efektywności realizowanych przedsięwzięć. Dostępne narzędzia oceny ograniczają w znacznym stopniu uzyskanie pełnego i rzetelnego obrazu sytuacji. Tymczasem decyzje dotyczące kształtu aktywności państwa w przyszłości są podejmowane na podstawie uzyskanych wyników. W konsekwencji znaczna część środków publicznych jest kierowana na realizację zadań niezgodnych z oczekiwaniami społecznymi.

Słowa klucze: aktywność państwa, potrzeby społeczne, oczekiwania społeczne, dobra dostarczone przez sektor publiczny, dobra publiczne dostarczone przez sektor prywatny, ocena aktywności państwa.

Abstract

Some form of activity of the Member States are essentials to its proper functioning. The range of tasks that you should perform, however, remains controversial. For this reason, it is not easy to decide conclusively whether the activities carried out during the period were necessary and appropriate to the needs and expectations of society. Because the activity of the State, on the one hand, absorbs the financial measures, on the other hand, calls the effects, it is necessary to evaluate not only the scale of involvement of Member States, but also the efficiency of the implementation. The available assessment tools are too poor to get a true and fair picture of the situation. Meanwhile, decisions about the shape of the State's activities in the future are taken on the base of the results obtained. Consequently, a significant part of public funds is targeted for tasks of low level of social acceptance.

Keywords: the State's activity, social needs, social expectations, publicly provided goods, privately provided public goods, the State's activity assessment.

JEL CODE: H1, H4, H41, H410, G28.

Wstęp

W rozważaniach o zaangażowaniu państwa w działalność gospodarczą w wielu wypadkach użyteczny okazuje się podział dóbr na dobra prywatne i dobra publiczne (np. Stiglitz 2004, s. 17, Owsiak 2005 s. 27-28).

Do dóbr publicznych zaliczane są dobra nie będące przedmiotem rywalizacji, z konsumpcji których nie można ponadto nikogo wykluczyć. Z dobra publicznego może zatem korzystać wiele osób, bez konieczności zapłaty, co jest przyczyną braku lub zbyt niskiej opłacalności produkcji dóbr publicznych. Z tego powodu przedsiębiorcy prywatni z reguły nie są zainteresowani ich wytwarzaniem (Czarny 2011, s. 287, 315). Dobra publiczne służą jednak do zaspokajania potrzeb zbiorowych, więc zapewnienie społeczeństwu należytego dostępu do tych dóbr staje się obowiązkiem państwa. I chociaż występowanie dóbr publicznych w czystej postaci (czyli spełniających w pełni wspomniane warunki) jest w rzeczywistości ograniczone, zapewnienie należytego dostępu do tych dóbr bez interwencji państwa nie jest możliwe. Państwo dostarcza potrzebne dobra wykonując określone zadania publiczne.

Istnienie dóbr publicznych to tylko jeden z przejawów zawodności rynku. To zarazem istotna przesłanka podejmowania przez państwo działań o charakterze gospodarczym, wystarczająca, aby pewne formy aktywności gospodarczej państwa uznać za niezbędne dla jego sprawnego funkcjonowania oraz dobra społeczeństwa (Czarny 2011, s. 315). Zakres tych działań jest przedmiotem kontrowersji.

Z wieloletniej praktyki gospodarczej wynika, że charakter i skala działań administracji publicznej w różnych krajach są zbliżone, ale nie jednakowe. Ponadto ulegają zmianom w czasie, raz jest ich więcej, raz mniej, zależnie od aktualnie obowiązującej doktryny polityczno-gospodarczej oraz możliwości budżetowych. Dodatkowo państwo może realizować swoje obowiązki w różny sposób, tradycyjnie bądź przy współudziale podmiotów prywatnych. Z tego powodu ustalenie rzeczywistego poziomu aktywności państwa w danym okresie pozostaje zadaniem zawsze aktualnym i złożonym. Ocena zakresu oraz efektywności realizowanych zadań jest równie istotna, choć niełatwa.

Zakres działania państwa

Zagadnienie powinności państwa wobec społeczeństwa autorka proponuje rozpatrywać dwojako, w ujęciu teoretycznym i w ujęciu praktycznym (tabela 1).

Tabela 1. Obowiązki państwa w ujęciu teoretycznym i w ujęciu praktycznym

Wyszczególnienie	Ujęcie teoretyczne	Ujęcie praktyczne
Zakres obowiązków	Zadania, które powinny należeć do obowiązków państwa	Zadania, które państwo wykonuje w rzeczywistości

Źródło: opracowanie własne.

Zadania prezentowane w ujęciu teoretycznym, to w istocie swoisty program działania państwa. Ujęcie praktyczne jest natomiast pomocne w określeniu rzeczywistej skali (i obszarów) aktywności. Działalność faktycznie prowadzona, jest bowiem z reguły okrojona wersją „listy” przedsięwzięć planowanych do realizacji w danym okresie, najczęściej z powodu ograniczeń budżetowych. Historia państwowości uczy, że w obu wypadkach wykaz zadań ulega zmianie z upływem czasu¹.

W ustaleniu, co powinno należeć do obowiązków państwa (ujęcie teoretyczne), pomocna może się okazać treść tabeli 2, zawierającej propozycję podziału powinności państwa według kryterium niezbędności dla sprawnego funkcjonowania państwa i dobrostanu społeczeństwa.

Tabela 2. Obszary działalności państwa według kryterium niezbędności dla sprawnego funkcjonowania państwa i dobrostanu społeczeństwa

Kategoria zadań	Obszar zadaniowy	Odbiór społeczny interwencji państwa	
		Kontrowersyjność	Akceptowalność
Niezbędne	Tworzenie i ochrona systemu prawa oraz systemu instytucjonalnego	Brak	Wysoka
Niezbędne w pewnym zakresie	Zaopatrzenie w dobra publiczne	Zróznicowana	Zróznicowana
Niepożądane	Zaopatrzenie w dobra prywatne	Raczej wysoka	Raczej niska

Źródło: opracowanie własne.

Prezentowane w tabeli 2 zadania „niezbędne” ograniczają się do tych form aktywności państwa, głównie administracyjnych, bez których instytucja państwa nie może funkcjonować. Działania te co do zasady są akceptowane przez społeczeństwo. Dwie pozostałe kategorie – zadania „niezbędne w pewnym zakresie” oraz zadania „niepożądane”, związane są z występowaniem państwa w roli dostawcy dóbr. Zaopatrywanie społeczeństwa przez państwo w dobra publiczne jest naturalne w pewnym zakresie i nie budzi większych

¹ Zwracał na to uwagę już A. Smith, analizując wydatki państwa (Smith 1952, s. 399, 423, 441).

kontrowersji. Jednak działania administracji publicznej prowadzone na zbyt szeroką skalę, wywołują konflikt preferencji poszczególnych konsumentów z preferencjami społeczeństwa. Sprzeczność interesów jednostki i społeczeństwa jest tym większa, im większy jest zakres konsumpcji zbiorowej. Poziom akceptacji preferencji państwa w odniesieniu do konsumpcji dóbr publicznych jest zatem zróżnicowany i zależny od pozycji społecznej i sytuacji materialnej poszczególnych członków społeczeństwa. Najmniejsza jest akceptacja dla państwa występującego w roli przedsiębiorcy, producenta i dostawcy dóbr służących zaspokajaniu indywidualnych potrzeb konsumpcyjnych społeczeństwa, a więc angażującego się w dostarczanie dóbr prywatnych i – tym samym – stanowiącego dla przedsiębiorców prywatnych niepożądaną konkurencję (Owsiak 2005, s. 29-32).

Niezadowolenie społeczne wywołane niechcianą konsumpcją dóbr dostarczanych przez państwo będzie tym mniejsze, im bardziej rządzący będą koncentrować swoje wysiłki na działaniach jak najmniej kontrowersyjnych².

Poszukując optymalnej postaci aktywności państwa można sięgnąć do dorobku nauki. Odwołanie takie przypomina o niejednakowym, dla przedstawicieli poszczególnych nurtów w ekonomii, podejściu do roli państwa w gospodarce i jego powinności wobec społeczeństwa. Nauka okazuje się zatem nieprzydatna w jednoznacznym rozstrzygnięciu w co, na jaką skalę i w jaki sposób powinno angażować się państwo, aby korzyści społeczne były jak największe, może natomiast służyć wyjaśnieniu bogactwa odmian etatyzmu, występujących w praktyce gospodarczej – w każdym okresie funkcjonowania państwa, jego obowiązki są ustalane zgodnie z doktryną aktualnie rządzących i realizowaną polityką społeczno-gospodarczą, kształtowaną pod wpływem „panującej” doktryny. Stąd różnorodność preferencji państwa w zakresie konsumpcji, obserwowana w praktyce w czasie i w przestrzeni.

Jak już wspomniano, część zadań przewidzianych do realizacji (ujęcie teoretyczne), często ujmowanych w formie różnego rodzaju programów rządowych, o charakterze prorozwojowym czy prospołecznym, niejednokrotnie nie może być wykonana, na przykład z powodu braku środków. Zakres zadań faktycznie wykonywanych przez państwo (ujęcie praktyczne) staje się wówczas ograniczony w stosunku do zamiarów.

² O zagrożeniach związanych z nadmierną konsumpcją przymusową pisze Stanisław Owsiak w (Owsiak 2005, s. 29).

Tryb oceny aktywności państwa – propozycja

Prowadzenie działalności przez aparat państwowy nie jest celem samym w sobie, lecz ma służyć przysparzaniu społeczeństwu określonych, jak największych korzyści. Z tego względu szczególnie istotna jest ocena osiągniętych efektów.

Niniejszym autorka proponuje następujący, trzyetapowy tryb oceny:

1. etap pierwszy, polegający na przeprowadzeniu szczególnego rodzaju „spisu z natury” zadań realizowanych przez państwo, w celu ustalenia faktycznego zakresu obowiązków, a tym samym – ile jest państwa w państwie³;
2. etap drugi, w którym, na podstawie wyników pierwszego etapu, następuje weryfikacja „dopasowania” aktywności państwa do potrzeb i oczekiwań społecznych, pomocna w rozstrzygnięciu, czy zaangażowanie władz jest odpowiednie, zatem – czy państwa w państwie jest tyle, ile trzeba, czy też zbyt mało bądź zbyt dużo;
3. etap trzeci, istotą którego jest badanie, czy państwo wykonuje swoje obowiązki w sposób efektywny, odpowiednio korzystny w aspekcie społecznym, a zarazem minimalizujący zagrożenia (tabela 3).

Tabela 3. Tryb oceny aktywności państwa

Etap oceny	Główne czynności prowadzone w ramach oceny	Podstawowy cel oceny
Pierwszy	Opracowanie wykazu zadań faktycznie wykonywanych przez państwo.	Określenie skali aktywności państwa – ile jest państwa w państwie.
Drugi	Badanie zgodności zakresu zadań wykonywanych przez państwo z potrzebami i oczekiwaniami społecznymi, co do liczby realizowanych przedsięwzięć oraz ich rodzaju.	Ustalenie, czy państwa w państwie jest: za mało, tyle ile trzeba, za dużo; czy to, czym zajmuje się państwo jest potrzebne w odczuciu społecznym.
Trzeci	Badanie zadań wykonywanych przez państwo pod kątem efektywności.	Określenie czy wykonywane zadania przysparzają społeczeństwu odpowiednich korzyści i jednocześnie pozwalają ograniczyć ryzyko wystąpienia różnorodnych zagrożeń.

Źródło: opracowanie własne.

Pierwszy etap oceny wydaje się stosunkowo najprostszy ze względu na dostępne narzędzia pomiaru. W szczególności można tu skorzystać z doświadczenia Adama Smitha, który analizy obowiązków „panującego lub państwa” dokonał przez pryzmat ponoszonych wydatków (Smith 1954, s. 399-571). Zastosowanie „metody Smitha” pozwala uzyskać czytelny, względnie rzetelny obraz aktywności państwa, zarówno pod względem skali jak

³ Użycie niniejszym określenia „ile państwa w państwie”, swoistego skrótu myślowego, autorka uzasadnia jego czytelnym przekazem, tu użytecznym, ze względu na ograniczoną objętość artykułu.

i rodzaju, co ilustrują odpowiednio wydatkowane kwoty oraz ich przeznaczenie. Nie dziwi zatem, że postępowanie Smitha znalazło wielu naśladowców i do dziś dnia pozostaje powszechnie stosowaną metodą z wyboru. Jednak dla uzyskania pełniejszego wizerunku tego, czym zajmuje się państwo, należy uwzględnić dodatkowo środki prywatne, z których są finansowane/współfinansowane zadania należące do powinności aparatu władzy. W dobie występującej w coraz większym zakresie realizacji zadań publicznych przy współudziale podmiotów prywatnych, ustalając ile jest państwa w państwie, nie można tego obszaru funkcjonowania państwa pominąć.

Na podkreślenie zasługuje, że obecność partnerów prywatnych zakłóca następującą zależność: większe wydatki publiczne - większy zakres oddziaływania państwa, mniejsze wydatki publiczne – mniejszy zakres oddziaływania państwa. Podjęcie współpracy z partnerami prywatnymi w wielu wypadkach otwiera bowiem przed sektorem publicznym możliwości zwiększonej skali działania, bez konieczności angażowania dodatkowych środków publicznych, a nawet przy zmniejszonym ich wydatkowaniu (tabela 4). Wydłużenie listy obowiązków wykonywanych przez państwo, równoznaczne ze zwiększonym zakresem wykonywanych zadań, któremu nie towarzyszy wzrost wydatków publicznych (przynajmniej w pewnym okresie), następuje, np., w wyniku budowy i późniejszej obsługi przez partnera prywatnego szlaku komunikacyjnego, nawet gdyby w okresie umownym obiekt pozostawał własnością prywatną.

Tabela 4. Wydatki publiczne a zakres interwencji państwa

Wyszczególnienie	Warianty wykonywania zadań publicznych				
	Tradycyjne		We współpracy z sektorem prywatnym		
	I	II	III	IV	V
Wydatki publiczne	Zwiększone	Zmniejszone	Zwiększone	Zmniejszone	Bez zmian
Wsparcie sektora prywatnego	Brak	Brak	Obecne	Obecne	Obecne
Interwencja państwa	Zwiększona	Zmniejszona	Zwiększona	Zwiększona	Zwiększona

Źródło: opracowanie własne.

Z tabeli 4 wynika, że realizacja zadań publicznych we współpracy z podmiotami prywatnymi, otwierająca przed administracją publiczną nowe obszary aktywności, nie musi być związana ze zwiększonym finansowaniem ze środków publicznych.

Wydatki państwa na finansowanie prowadzonej działalności nie są jedyną dostępną miarą jego zaangażowania. Można to wyrazić również w inny sposób, chociażby poprzez określenie części PKB objętej redystrybucją lub udziału konsumpcji publicznej w konsumpcji ogółem. Zdaniem autorki wybór narzędzia pomiaru nie powinien mieć znaczącego wpływu

na uzyskane wyniki. Umiejętnie i rzetelnie stosowane powinny prowadzić do uzyskania względnie obiektywnego obrazu aktywności państwa.

Znacznie trudniej jest ustalić – ze względu na ułomność instrumentarium, czy stopień ingerencji państwa, zidentyfikowany w pierwszym etapie oceny, można uznać za właściwy, czyli – kolokwializując (zob. przypis 3) – czy państwa jest w państwie tyle, ile trzeba. Z praktyki wynika, że sformułowanie rzetelnej, jednoznacznej opinii w tym zakresie jest wielce kłopotliwe, co zresztą komplikuje definiowanie roli państwa przez rządzących w bliższej i dalszej przyszłości. Żeby rozstrzygnąć, czy zaangażowanie państwa jest odpowiednie, trzeba bowiem jego skalę porównać z jakąś wielkością referencyjną. Za punkt odniesienia można przyjąć, np. bardziej ogólnie - określony standard usług publicznych, bądź bardziej szczegółowo – powszechną dostępność bezpłatnej podstawowej opieki medycznej, określoną czystość powietrza w całym kraju czy ograniczony do ustalonego poziomu odsetek osób bez pracy dotkniętych wykluczeniem społecznym oraz wiele, wiele innych. Niestety wyniki porównania będą różne w zależności od przyjętego punktu odniesienia⁴. Ponadto, każda z wybranych w toku oceny wielkości referencyjnych będzie miała zastosowanie tylko do określonej części zjawisk społeczno-gospodarczych. Życie społeczeństwa jest bowiem zjawiskiem zbyt złożonym, choćby ze względu na zróżnicowanie potrzeb i preferencji poszczególnych osób czy grup społecznych, by „objąć” wszystkie jego aspekty jedną, nawet bogatą w treść ekonomiczną, miarą (Deaton 2013, s. 167-169) Zatem, w jaki sposób dokonać porównania, żeby uzyskanie czytelnego i wiarygodnego obrazu sytuacji w odniesieniu do wszystkich sfer życia – czy państwa jest w państwie za mało, tyle, ile trzeba czy za dużo – stało się możliwe? Niestety w znalezieniu satysfakcjonującego rozwiązania nie okazują się pomocne ani odwołanie do dorobku nauki ekonomii, ani do praktyki. Pozostaje prowadzić badanie równoległe dla poszczególnych obszarów życia, metodą prób i błędów, koncentrując wysiłki na doskonaleniu logicznego klucza dobru narzędzi, w celu optymalizacji wyników oceny i podejmowaniu na ich podstawie właściwych decyzji odnośnie do przyszłej aktywności państwa.

⁴ Np. kłopoty warszawskiej giełdy, o których szczególnie głośno było w drugiej połowie 2016 r., próbowano tłumaczyć nadmierną obecnością wśród spółek notowanych podmiotów będących własnością państwa oraz ujawnionymi planami rządu w stosunku do stanowiących własność skarbu państwa („za dużo państwa w państwie”) - por. np. www.money.pl z 23 września 2016 r. i www.rp.pl z 2 listopada 2016 r. Z kolei, jako przyczynę obserwowanego w podobnym okresie osłabienia kondycji branży informatycznej i branży budowlanej, wskazywano zastój w przetargach prowadzonych przez urzędy i instytucje publiczne („za mało państwa w państwie”) – por. np. www.pb.pl z 17 października 2016 r. i www2.deloitte.com z 12 października 2016 r.

Trzeci etap oceny to badanie, czy państwo, niezależnie od stopnia zaangażowania, wykonuje swoje zadania w sposób efektywny, adekwatny do poniesionych nakładów, czyli w sposób zgodny z wcześniejszymi oczekiwaniami, przysparzając społeczeństwu określonych, odpowiednio wysokich korzyści, poprzez realizację celów społecznych, formułowanych w różnego rodzaju rządowych planach, programach czy strategiach.

Efektywność prowadzonych działań zasługuje na tym wyższą ocenę, im wyższy stopień realizacji wyznaczonych celów udaje się dzięki nim osiągnąć, a – tym samym – większe zadowolenie społeczeństwa z uzyskanych rezultatów.

Niestety badanie społecznego wymiaru efektów ponoszonych przez państwo nakładów nie jest powszechną praktyką. Poszczególne podmioty i instytucje publiczne są „rozliczane” przede wszystkim z umiejętności wydania przyznanych im kwot, co często jest jedynym kryterium oceny efektywnego ich wykorzystania. To powoduje, że pieniądze są zbyt często wydawane niezgodnie z oczekiwaniami społeczeństwa, niejednokrotnie po prostu marnotrawione. „Więcej” nie musi bowiem oznaczać „lepiej”⁵. Jednak wydatkowanie środków publicznych niezależnie od rzeczywistych potrzeb i oczekiwań mieszkańców, mimo że nie służy poprawie komfortu ich życia, jest nagminnie stosowaną praktyką⁶.

Wybór zadań do wykonania

Autorka postuluje konieczność jak najszybszej zmiany tej sytuacji. Wieloaspektowa ocena efektów przedsięwzięć realizowanych przez administrację publiczną, ze szczególnym uwzględnieniem korzyści społecznych, prowadzona z wykorzystaniem odpowiednich narzędzi, powinna stać się naturalnym, nieodzownym elementem działalności państwa, umożliwiającą identyfikację zadań najbardziej pożądaných ze względów społecznych.

Działania oceniane przez społeczeństwo jako potrzebne, dodatkowo charakteryzujące się odpowiednim poziomem efektywności, powinny być traktowane przez państwo priorytetowo i realizowane w pierwszej kolejności. Z kolei za najmniej pożądane należy uznać przedsięwzięcia niezgodne z oczekiwaniami społeczeństwa i nieefektywne. Tabela 5 zawiera propozycję swoistego rankingu zadań publicznych, który może znaleźć zastosowanie w wyborze do realizacji przedsięwzięć pozytywnie odbieranych przez społeczeństwo,

⁵ O tym, że wydatkowanie większych kwot nie gwarantuje lepszych rezultatów pisze Angus Deaton, porównując długość życia w USA i w innych państwach (Deaton 2013, s. 67-68).

⁶ Brak zainteresowania oceną skuteczności realizowanych przedsięwzięć jest szczególnie dobrze widoczny w odniesieniu do środków pomocowych. Mimo wprowadzenia obowiązku badań ewaluacyjnych projektów unijnych, pozwalających między innymi obserwować zmiany w środowisku lokalnym, wywołane interwencją, ilościowy aspekt wykorzystania środków pozostaje dominującym kryterium oceny; zob. np. (Godek 2008, <http://www.repozytorium.uni.wroc.pl/Content/37427/004.pdf>) (dostęp: 10.12.2016).

ze względu na rodzaj – to, co trzeba, skalę – tyle, ile trzeba, oraz poziom efektywności, pozwalający uzyskać poprawę standardu życia odpowiednią do ponoszonych nakładów. Dzięki temu w wykazie faktycznych obowiązków państwa znaczący udział będą miały zadania o odpowiednio wysokim poziomie akceptacji społecznej.

Tabela 5. „Ranking” zadań publicznych

Wyszczególnienie	Zaangażowanie państwa		
	zbyt małe	właściwe (takie, jak trzeba ⁷)	zbyt duże
Niska efektywność	3 ⁸	2	3
Wysoka efektywność	2	1	2

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Aktywny udział państwa w życiu społeczeństwa jest niezbędny ze względu na zawodność mechanizmu rynkowego. Ograniczenia budżetowe powodują, że nie wszystkie działania pożądan społecznie mogą być wykonane, a wszystkie potrzeby w pełni zaspokojone. Poziom akceptacji społeczeństwa zadań wykonywanych w rzeczywistości przez państwo jest zróżnicowany, niejednokrotnie niski, co w znacznym stopniu jest spowodowane realizacją przedsięwzięć, odpowiadających oczekiwaniom i potrzebom ludności w zbyt małym zakresie. Wykorzystanie środków na finansowanie przedsięwzięć o negatywnym odbiorze społecznym, uniemożliwia bądź odsuwa w czasie wykonanie zadań oczekiwanych. W konsekwencji ponoszone przez państwo nakłady trudno uznać za efektywne, gdyż nie prowadzą do osiągnięcia przez społeczeństwo odpowiednio wysokich korzyści. Utrzymywanie takiego stanu rzeczy nie leży w interesie państwa. Jak się wydaje, poprawę w tym zakresie można uzyskać m.in. poprzez:

1. wprowadzenie wydolnego mechanizmu oceny działań państwa pod kątem skali, zasadności i efektywności, umożliwiającego identyfikację „najlepszych” przedsięwzięć, czyli o najwyższym potencjale korzyści społecznych;
2. wykorzystanie wyników oceny w kształtowaniu polityki gospodarczej przyszłych okresów, w tym, w szczególności uwzględnianie w planach, a następnie realizację przede wszystkim przedsięwzięć „najlepszych”;

⁷ Por. tabela 3.

⁸ Pozycja rankingowa.

3. zwiększenie zakresu działań realizowanych przez państwo przy współdziałaniu podmiotów prywatnych oraz możliwe dzięki temu:

- zwiększenie liczby realizowanych zadań publicznych,
- zwiększenie ich efektywności,
- wykorzystanie efektu swoistego wypierania (uwalniania) środków publicznych przez kapitał prywatny do finansowania innych potrzeb.

W opinii autorki wprowadzenie w życie proponowanego trybu oceny i wyboru zadań publicznych do wykonania przyczyni się do zwiększenia skuteczności rządu w zakresie działań wspierających wzrost dobrobytu i – dzięki temu – poprawy ich społecznego odbioru.

Bibliografia

Czarny B. (2011), *Podstawy ekonomii*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.

Deaton A. (2013), *The great escape. Health, Wealth and the Origins of Inequality*, Princeton University Press, Princeton and Oxford.

Godek K. (2008), *Efektywność wykorzystania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w Polsce*, Uniwersytet Wrocławski,
<http://www.repozytorium.uni.wroc.pl/Content/37427/004.pdf>, (dostęp: 10.12.2016).

Owsiak S. (2005), *Finanse publiczne. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Smith A. (1954), *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*, Polskie Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.

Stiglitz J.E. (2004), *Ekonomia sektora publicznego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.